

דמוקרטיה ובחירות בישראל

יעל דנה מישאלוף

חוברת טקסטים מידעיים ומשימות בעברית | כיתה ד'

הערה למורה

מבנה החוברת

החוברת כוללת שבע יחידות לימוד, מילון מושגים, משימת סיכום ומשימת כתיבה מסכמת. כל יחידה כוללת טקסט מידע ומשימות בעקבות הקריאה.

הנחיות שימוש

- אפשר ללמד כל יחידה בנפרד, ולשלב דיון קצר לפני הקריאה או אחריה.
- מומלץ להדגיש את ההבדל בין עובדה לדעה.
- מומלץ לעודד תלמידים לבסס את תשובותיהם על הטקסט.
- חשוב לשמור על שיח מכבד גם כאשר עולות עמדות שונות.

מטרות לימודיות

המשימות בחוברת משלבות כמה ממדי הבנה:

- **איתור מידע:** שאלות על תפקיד הכנסת, זכויות הבוחרים ושלבי ההצבעה.
- **הסקת מסקנות:** חשיבות הפיקוח על הממשלה והקשבה לדעות שונות.
- **פרשנות והערכה:** דיון בתכונות מנהיג ובזכויות המיעוט.
- **ידע לשוני:** פעלים וזמנים, שמות עצם, שמות תואר, סמיכות ויחיד-רבים.
- **הבחנה בין עובדה לדעה:** משימה בעקבות יחידה 3.
- **כתיבה:** הבעת דעה מנומקת ומשימת כתיבה מסכמת.

מהי דמוקרטיה?

טקסט מידע

דמיינו כיתה שבה רק תלמיד אחד מחליט על כל הדברים: אילו משחקים ישחקו בהפסקה, היכן יתקיים הטיול ואילו פעילויות ייערכו בכיתה. שאר התלמידים אינם יכולים להביע את דעתם או להשפיע על ההחלטות. האם לדעתכם זו דרך הוגנת לנהל כיתה?

במדינה דמוקרטית הדברים מתנהלים אחרת. המילה "דמוקרטיה" מקורה בשפה היוונית, ומשמעותה "שלטון העם". בדמוקרטיה לאדם אחד אין סמכות בלתי מוגבלת להחליט על הכול. האזרחים משתתפים בקביעת השלטון באמצעות בחירות.

אחד העקרונות החשובים בדמוקרטיה הוא שלכל אדם יש זכויות. למשל, הזכות להביע דעה, גם כאשר אחרים אינם מסכימים איתה. עיקרון נוסף הוא השוויון בפני החוק: החוק חל על כולם, גם על בעלי תפקידים חשובים.

בדמוקרטיה מתקבלות החלטות רבות על פי דעת הרוב, אך גם כאשר הרוב מחליט, חשוב לשמור על זכויותיהם של מי שחושבים אחרת.

הדמוקרטיה מאפשרת לאנשים בעלי דעות שונות לחיות יחד, להשתתף בהחלטות ולהשפיע על עתיד החברה שבה הם חיים.

1 מה פירוש המילה "דמוקרטיה", ומה מקורה?

1

2 ציינו שתי זכויות המוזכרות בטקסט.

2

3 מדוע חשוב שגם בעלי תפקידים חשובים יהיו כפופים לחוק?

3

4 הסבירו במילים שלכם את המשפט: "הרוב קובע, אך גם למיעוט יש זכויות".

4

5 מה משמעות הביטוי "להביע דעה"? הסבירו במילים שלכם.

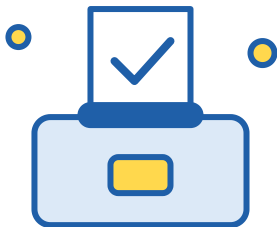
5

6 מצאו בטקסט שני שמות עצם ושני פעלים.

6

7 האם לדעתכם חשוב לאפשר לכל תלמיד בכיתה להביע את דעתו, גם כאשר רוב התלמידים חושבים אחרת? נמקו את תשובתכם.

7

מדוע מתקיימות בחירות?

טקסט מידע

במדינת ישראל חיים מיליוני תושבים. לכל אחד מהם עשויות להיות דעות שונות בנושאים כמו חינוך, בריאות, תחבורה וביטחון. כיצד אפשר לקבל החלטות הנוגעות למדינה שלמה?

בישראל מתקיימת **דמוקרטיה ייצוגית**. פירוש הדבר הוא שהאזרחים בוחרים נציגים שיקבלו החלטות בשמם. הנציגים נבחרים בבחירות לכנסת. הבחירות לכנסת אמורות להתקיים אחת לארבע שנים, אך לעיתים הכנסת מתפזרת והבחירות נערכות מוקדם יותר.

בבחירות לכנסת רשאי להצביע כל אזרח ישראלי שמלאו לו 18 שנים, בהתאם לחוק. כל בוחר זכאי לקול אחד, וכל הקולות שווים בערכם.

הבחירות בישראל הן **חשאיות**. כלומר, כל אדם מצביע מאחורי פרגוד, ואינו חייב לגלות לאחרים במי בחר. כך הוא יכול להצביע על פי רצונו, ללא לחץ מצד אנשים אחרים.

הבחירות מאפשרות לאזרחים להשפיע על הרכב הכנסת ולהחליף את נציגיהם. אם האזרחים אינם מרוצים מפעולות הנבחרים, הם יכולים לבחור אחרת בבחירות הבאות.

לכן הבחירות הן אחד הכלים המרכזיים שבאמצעותם האזרחים משתתפים בחיים הדמוקרטיים.

1 מדוע במדינה גדולה האזרחים בוחרים נציגים?

1

2 באיזו תדירות אמורות להתקיים בחירות לכנסת בישראל?

2

3 מי רשאי להצביע בבחירות לכנסת?

3

4 מה פירוש המושג "בחירות חשאיות"?

4

5 כיצד מאפשרות הבחירות לאזרחים להשפיע על השלטון?

5

6 מצאו בטקסט מילה שמשמעותה "אנשים שנבחרו לפעול בשם אחרים".

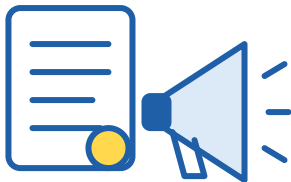
6

7 השלימו את נטיית הפועל בגוף שלישי רבים: הם בוחרים (הווה), אתמול הם _____, מחר הם _____.

7

8 מדוע לדעתכם חשוב שכל קול בבחירות יהיה שווה בערכו לקולות האחרים? נמקו.

8

מהי מפלגה?

טקסט מידע

בבחירות לכנסת האזרחים מצביעים לרשימת מועמדים, ולא בוחרים ישירות את ראש הממשלה. רשימת המועמדים מוצגת בדרך כלל מטעם מפלגה.

מפלגה היא התארגנות של אנשים שיש להם רעיונות ומטרות משותפים בנוגע לדרך שבה המדינה צריכה להתנהל.

יש מפלגות המדגישות נושאים כמו חינוך, ביטחון, כלכלה, איכות הסביבה או זכויות האזרחים. מפלגות שונות עשויות להציע פתרונות שונים לאותה בעיה.

לקראת הבחירות מפרסמות מפלגות רבות מצע. **המצע** הוא מסמך המציג את העקרונות, המטרות והתוכניות של המפלגה. בעזרתו יכולים האזרחים להכיר את עמדותיה ולהחליט אם הן מתאימות להשקפת עולמם.

במהלך מערכת הבחירות נציגי המפלגות משתתפים בדיונים, מציגים את תוכניותיהם ומנסים לשכנע את הציבור לתמוך בהם.

קיומן של מפלגות שונות מאפשר לאזרחים לבחור בין רעיונות ודרכי פעולה מגוונות. עם זאת, חשוב לזכור שלא כל הבטחה הניתנת במהלך הבחירות בהכרח תתממש.

משימות בעקבות הקריאה

מהי מפלגה?

1

מהו מצע מפלגתי, ולשם מה הוא נועד?

2

ציינו שלושה נושאים שמפלגות עשויות לעסוק בהם.

3

מדוע חשוב להכיר את עמדות המפלגות לפני ההצבעה?

4

מה אפשר להסיק מן המשפט "לא כל הבטחה הניתנת במהלך הבחירות בהכרח תתממש"?

5

מצאו בטקסט מילה שמשמעותה "לגרום למישהו להסכים עם דעה או רעיון".

6

כתבו את צורת היחיד של המילים: מפלגות, מועמדים, מטרות, תוכניות.

7

דמיינו שאתם מקימים מפלגה שתפעל לשיפור חיי הילדים בעירכם. באילו שני נושאים תבחרו להתמקד? הסבירו מדוע.

8

עובדה או דעה?

קראו את המשפטים וקבעו אם כל אחד מהם מציג עובדה או דעה.

דעה

עובדה

בכנסת ישראל מכהנים 120 חברים.

1

דעה

עובדה

חינוך הוא הנושא החשוב ביותר במדינה.

2

דעה

עובדה

בבחירות לכנסת האזרחים מצביעים לרשימות מועמדים.

3

דעה

עובדה

מנהיג טוב חייב להיות בעל ניסיון רב.

4

איך מתקיימות הבחירות בישראל?

טקסט מידע

ביום הבחירות לכנסת מגיעים אזרחים רבים אל הקלפיות כדי להצביע. מקום ההצבעה נקרא גם הוא **קלפי**, ובו מוצבת תיבת קלפי שאליה מכניסים את מעטפות ההצבעה. הקלפיות מוצבות במקומות שונים ברחבי הארץ, למשל בבתי ספר ובמבני ציבור.

כאשר בוחר מגיע למקום ההצבעה שלו, הוא מזדהה בפני חברי ועדת הקלפי. לאחר מכן הוא מקבל מעטפה ונכנס אל מאחורי **פרגוד**, המסתיר אותו מעיני האחרים.

מאחורי הפרגוד מונחים פתקים ועליהם אותיות המייצגות רשימות מועמדים שונות. הבוחר בוחר פתק אחד, מכניס אותו למעטפה, סוגר אותה ומשלשל אותה לתיבת הקלפי.

לאחר סיום ההצבעה נספרים הקולות. על פי תוצאות הבחירות נקבע כמה מושבים בכנסת תקבל כל רשימה שעברה את אחוז החסימה. הכנסת כוללת 120 חברים, והמושבים מתחלקים בין הרשימות בהתאם לתוצאות ולכללי שיטת הבחירות.

בישראל ההצבעה היא **זכות ולא חובה**. כל אזרח בעל זכות בחירה רשאי להחליט אם לממש את זכותו ולהצביע.

1 מהי קלפי, והיכן אפשר למצוא קלפיות ביום הבחירות?

1

2 סדרו את שלבי ההצבעה לפי סדר התרחשותם: הכנסת הפתק למעטפה, הזדהות, שלשול המעטפה לקלפי, כניסה אל מאחורי הפרגוד.

2

4	3	2	1
---	---	---	---

3 מדוע הבוחר נכנס אל מאחורי פרגוד?

3

4 כיצד נקבע מספר המושבים שכל רשימה מקבלת בכנסת?

4

5 מה פירוש הביטוי "לממש את זכותו" בהקשר של הטקסט?

5

6 מצאו בטקסט שלושה פעלים בזמן הווה והעבירו אותם לזמן עבר.

6

7 האם לדעתכם חשוב לעודד אזרחים להשתתף בבחירות, אף שההצבעה אינה חובה? נמקו.

7

מהכנסת לממשלה

טקסט מידע

במדינת ישראל פועלים שני מוסדות מרכזיים: הכנסת והממשלה. לכל אחד מהם תפקידים שונים.

הכנסת היא בית הנבחרים של מדינת ישראל, ובה מכהנים 120 חברי כנסת. תפקידה המרכזיים הם לחוקק חוקים, לדון בנושאים חשובים ולפקח על פעולות הממשלה.

הממשלה אחראית לניהול ענייני המדינה ולביצוע מדיניות בתחומים רבים. בראש הממשלה עומד ראש הממשלה, ולצידו פועלים שרים הממונים על תחומים כמו חינוך, בריאות ותחבורה.

כיצד מוקמת ממשלה? לאחר הבחירות נשיא המדינה מתייעץ עם נציגי הסיעות בכנסת ומטיל את תפקיד הרכבת הממשלה על חבר כנסת שהסכים לקבל את התפקיד. חבר הכנסת שקיבל את התפקיד מנסה לגייס תמיכה של סיעות נוספות. כאשר הכנסת מביעה אמון בממשלה שהורכבה, היא יכולה להתחיל לכהן.

הסיעות התומכות בממשלה נקראות **קואליציה**. סיעות שאינן חלק מהקואליציה נקראות **אופוזיציה**. אחד מתפקידי האופוזיציה הוא לבקר את פעולות הממשלה ולהציע דרכי פעולה אחרות.

כך מתקיים קשר בין בחירת האזרחים לכנסת לבין הקמת הממשלה וניהול המדינה.

משימות בעקבות הקריאה

1 כמה חברים מכהנים בכנסת ישראל?

1

2 ציינו שני תפקידים של הכנסת.

2

3 מהו תפקידה המרכזי של הממשלה?

3

4 מי מטיל על חבר כנסת את המשימה להרכיב ממשלה?

4

5 הסבירו את ההבדל בין קואליציה לאופוזיציה.

5

6 מדוע חשוב שהכנסת תפקח על פעולות הממשלה?

6

7 העתיקו מן הטקסט שני צירופי סמיכות (לדוגמה: "ראש הממשלה").

7

8 האם לדעתכם חשוב שיהיו בכנסת גם נציגים המבקרים את פעולות הממשלה? נמקו.

8

מה הופך אדם למנהיג טוב?

טקסט מידע

כאשר אנחנו שומעים את המילה "מנהיג", אנחנו עשויים לחשוב על ראש ממשלה, נשיא או אדם העומד בראש קבוצה גדולה. אולם מנהיגות אינה קשורה רק לתפקיד רשמי. גם תלמיד המוביל יוזמה חברתית או אדם הפועל למען הקהילה יכולים לגלות מנהיגות.

מנהיג הוא אדם המסוגל להוביל אנשים, להשפיע עליהם ולפעול יחד איתם להשגת מטרה משותפת. אך האם כל אדם שמצליח להוביל אחרים הוא בהכרח מנהיג טוב?

מנהיגות טובה דורשת תכונות וכישורים רבים. מנהיג אחראי שוקל את החלטותיו ומבין שהן עשויות להשפיע על אנשים אחרים. הוא מקשיב לדעות שונות, גם כאשר הן מנוגדות לדעתו, ומוכן לבחון רעיונות חדשים.

תכונה חשובה נוספת היא **יושרה**. מנהיג בעל יושרה משתדל לפעול בהגינות, לומר אמת ולעמוד בהתחייבויותיו. גם **אומץ לב** חשוב למנהיג, במיוחד כאשר עליו לקבל החלטות קשות או להודות בטעות.

בדמוקרטיה, מנהיגים נדרשים לכבד את החוק ואת זכויות האזרחים. הם אינם רשאים לעשות כל מה שהם רוצים רק משום שנבחרו לתפקידם.

מנהיג טוב אינו נמדד רק ביכולתו לשכנע אחרים ללכת בעקבותיו, אלא גם בדרך שבה הוא משתמש בכוחו ובאחריות שהוא מגלה כלפי האנשים שהוא מוביל.

משימות בעקבות הקריאה

לפי הטקסט, מיהו מנהיג?

1

האם רק אדם הממלא תפקיד רשמי יכול להיות מנהיג? הביאו דוגמה מן הטקסט.

2

ציינו שלוש תכונות החשובות למנהיג טוב והסבירו אחת מהן.

3

מדוע חשוב שמנהיג יהיה מוכן להקשיב גם לדעות המנוגדות לדעתו?

4

מה ניתן להסיק על מנהיג שמסרב להודות בטעויותיו?

5

הסבירו את משמעות המילה "יושרה" על פי ההקשר בטקסט.

6

מצאו בטקסט שלושה שמות תואר וכתבו לאיזה שם עצם מתייחס כל אחד מהם.

7

איזו תכונה היא החשובה ביותר בעיניכם למנהיג? הציגו את דעתכם, נמקו והביאו דוגמה.

פעילות נוספת: איזה מנהיג הייתי בוחר?

לפניכם רשימה של תכונות שעשויות לאפיין מנהיג:

אומץ לב

יכולת הקשבה

אחריות

יושרה

שיתוף פעולה

נחישות

הגינות

יכולת שכנוע

א. בחרו את שלוש התכונות החשובות ביותר בעיניכם למנהיג טוב.

א

ב. דרגו את התכונות שבחרתם מהחשובה ביותר לחשובה פחות.

ב

1.

2.

3.

ג. הסבירו מדוע בחרתם דווקא בתכונות אלו.

ג

הביאו דוגמה למצב שבו מנהיג נדרש לגלות אחת מהתכונות
שבחרתם.

הרוב קובע, אבל לכולם יש זכויות

טקסט מידע

בכיתה ד' נערכה הצבעה כדי לבחור פעילות ליום שישי. 18 תלמידים בחרו ביום ספורט, ו-12 תלמידים העדיפו פעילות יצירה. רוב התלמידים בחרו ביום ספורט, ולכן זו הפעילות שנקבעה.

אבל מה יקרה אם התלמידים שבחרו ביום ספורט יחליטו שאסור לתלמידים האחרים להביע את דעתם? האם זו תהיה החלטה דמוקרטית?

בדמוקרטיה מקובל לקבל החלטות רבות על פי דעת הרוב. עם זאת, **הכרעת הרוב** אינה מאפשרת לפגוע בזכויותיהם של אחרים. גם לאנשים שדעתם לא התקבלה יש זכות להביע את עמדתם ולזכות ליחס מכבד.

עיקרון זה נקרא **שמירה על זכויות המיעוט**. בהצבעה מסוימת, **המיעוט** הוא קבוצת המשתתפים שעמדתם לא זכתה לתמיכת הרוב.

בחברה דמוקרטית עשויות להתקיים מחלוקות בנושאים רבים. מחלוקת אינה בהכרח דבר שלילי. לעיתים דווקא הקשבה לדעות שונות מאפשרת להכיר רעיונות חדשים ולמצוא פתרונות טובים יותר.

לכן דמוקרטיה אינה מסתכמת רק בבחירות ובהצבעות. היא מבוססת גם על כבוד האדם, על חופש הביטוי ועל שמירת זכויותיהם של כלל האזרחים.

1 כמה תלמידים השתתפו בהצבעה המתוארת בתחילת הטקסט?

1

2 איזו פעילות נבחרה, ומדוע?

2

3 מה פירוש המושג "זכויות המיעוט"?

3

4 מדוע הכרעת הרוב אינה מעניקה לרוב זכות לפגוע באחרים?

4

5 לפי הטקסט, כיצד מחלוקת עשויה לתרום לחברה?

5

6 מצאו בטקסט מילה נרדפת למילה "ויכוח".

6

7 כתבו את צורת היחיד של המילים: זכויות, החלטות, מחלוקות, אזרחים.

7

8 תארו מקרה שבו הייתם בדעת מיעוט. כיצד הרגשתם, וכיצד הייתם רוצים שהאחרים יתייחסו אליכם?

8

מילון מושגים

מושג	הסבר קצר
דמוקרטיה	שיטת שלטון שבה העם משתתף בקביעת השלטון ונשמרות זכויות האדם
בחירות	תהליך שבו אזרחים מצביעים כדי לבחור את נציגיהם
מפלגה	קבוצת אנשים המתארגנת לקידום רעיונות ומטרות פוליטיות
מצע	מסמך המציג את העקרונות והתוכניות של מפלגה
קלפי	תיבה שאליה מכניסים את מעטפות ההצבעה
כנסת	בית הנבחרים והרשות המחוקקת של ישראל
ממשלה	הגוף האחראי לניהול ענייני המדינה ולביצוע מדיניות
קואליציה	הסיעות בכנסת התומכות בממשלה
אופוזיציה	הסיעות בכנסת שאינן חלק מהקואליציה
מנהיגות	היכולת להוביל אנשים ולהשפיע עליהם להשגת מטרות
יושרה	התנהגות ישרה, אמינה והוגנת
הכרעת הרוב	קבלת החלטה בהתאם לעמדת הרוב, תוך שמירה על הכללים והזכויות
זכויות המיעוט	זכויות הנשמרות גם למי שעמדתם אינה עמדת הרוב

משימת סיכום: בודקים מה למדנו

חלק א' – נכון או לא נכון?

קראו את המשפטים, קבעו אם הם נכונים ותקנו את המשפטים השגויים.

1 בישראל האזרחים בוחרים ישירות את ראש הממשלה. ☐ ☒

2 כל אזרח ישראלי בן 18 ומעלה העומד בתנאי החוק רשאי להצביע לכנסת. ☐ ☒

3 בכנסת ישראל מכהנים 120 חברים. ☐ ☒

4 כל המפלגות בישראל מציגות בדיוק אותן עמדות. ☐ ☒

5 גם לאנשים שדעתם שונה מדעת הרוב יש זכויות. ☐ ☒

6 תפקידה של האופוזיציה הוא רק להסכים עם הממשלה. ☐ ☒

7 מנהיג טוב חייב להקשיב רק לאנשים המסכימים איתו. ☐ ☒

8 מנהיגות יכולה להתבטא גם בפעילות למען הקהילה. ☐ ☒

חלק ב' - משלימים את המידע

השלימו את המשפטים באמצעות המושגים המתאימים:

יושרה

קואליציה

ממשלה

מפלגה

חשאית

כנסת

אופוזיציה

1 ההצבעה בישראל היא _____, כדי שכל אדם יוכל לבחור בחופשיות.

2 _____ היא התארגנות של אנשים בעלי רעיונות ומטרות משותפים.

3 בבית הנבחרים של ישראל, הנקרא _____, מכהנים 120 חברים.

4 בראש ה_____ עומד ראש הממשלה.

5 הסיעות התומכות בממשלה נקראות _____.

6 הסיעות שאינן חלק מהקואליציה נקראות _____.

7 מנהיג המקפיד לומר אמת ולפעול בהגינות מגלה _____.

חלק ג' - חושבים וכותבים

1 הסבירו מדוע דמוקרטיה אינה רק שיטת בחירות, אלא גם דרך לחיות יחד בחברה שיש בה דעות שונות. השתמשו לפחות בשני מושגים שלמדתם.

מה הקשר בין בחירות דמוקרטיות לבין מנהיגות אחראית?

2

אילו הייתם יכולים להציע כלל אחד שיחזק את הדמוקרטיה בכיתה שלכם, מה הייתם מציעים? נמקו.

3

משימת כתיבה מסכמת: המנהיג שהייתי רוצה לבחור

דמיינו שבבית הספר מתקיימות בחירות למועצת התלמידים. כמה תלמידים
הציגו את מועמדותם, ועליכם להחליט במי לבחור.

כתבו פסקה מנומקת שבה תסבירו אילו תכונות אתם מחפשים במועמד
המתאים לתפקיד.

בתשובתכם הקפידו על פתיחה המציגה את דעתכם, שני נימוקים, דוגמה
אחת לפחות ומשפט סיכום.

כרטיס ניווט לכתיבה

- לדעתי, מנהיג טוב צריך להיות...
- ראשית, חשוב שמנהיג...
- נוסף על כך, עליו...
- לדוגמה,...
- לסיכום, אני מאמין/ה שמנהיג ראוי הוא אדם ש...

